

VI TABER DE SVAGESTE ELEVER

Ud af en gennemsnitlig folkeskoleklasse på 20 elever vil fire aldrig få en ungdomsuddannelse. Ofte vil der være tale om elever fra hjem med begrænsede ressourcer til at støtte børnenes skolegang.

INDHOLD

➔ Opgaven: Alle elever i folkeskolen skal blive dygtigere	4
➔ Målet: Alle elever skal løftes et klassetrin	6
➔ Redskaberne: Bedre mål, bedre redskaber	8
➔ Resultatet: Alle skoler skal nå deres mål	10

Forord:

Løft alle børn

I hvert eneste klasselokale i den danske folkeskole sidder i gennemsnit fire til fem elever med ringe fremtidsudsigter. De kommer til at forlade skolen uden helt basale læse-, matematik- og naturfagskompetencer. Og de fleste af dem får ikke en ungdomsuddannelse efter folkeskolen. 580.000 elever har deres daglige gang i den danske folkeskole i 2011. Fortsætter den hidtidige udvikling, kan det ende med, at over 100.000 af de nuværende skoleelevers fremtid tabes på gulvet.

Formandskabet for Skolerådet giver i denne publikation et bud på, hvordan det faglige niveau for disse elever kan løftes samtidig med, at skolen også løfter deres klassekammerater. De seneste fem år har formandskabet arbejdet med forskellige områder af folkeskolen. I år kommer formandskabet med en række konkrete forslag til hvordan, der kan tages hul på at løfte niveauet i den danske folkeskole, så flere vil få en ungdomsuddannelse, og den negative sociale arvs indflydelse i uddannelsessystemet begrænses.

Der findes ingen simple greb, der kan løse udfordringen fra den ene dag til den næste. Men opgaven er så vigtig, at vi som samfund ikke kan tillade os at lade stå til uden at gøre noget. Første skridt på vejen er at have de rigtige mål at sigte efter. Derfor giver formandskabet her sit bud på, hvordan der kan sættes nye og ambitiøse mål for folkeskolens fag og for elevernes alsidige udvikling. Mål, der udfordrer alle børn mere end i dag og sikrer, at ingen får så lidt ud af skolen, at de reelt er tabt i forhold til at fortsætte i uddannelsessystemet. De nye mål skal kombineres med redskaber, der kan hjælpe lærere og skoleledelse med at udvikle undervisning, der matcher de nye mål. Endelig anbefaler formandskabet, at der fastsættes konkrete måltal for hvor stor en del af eleverne, der skal nå de fastsatte mål, og at de følges af klare forpligtelser til skoler og kommuner om at handle, hvis udviklingen går den gale vej, og målene ikke nås.

Opgaven er ikke let, og der skal mange forskellige løsninger i spil. Men arbejdet må begynde med målene og nogle basale redskaber til at starte det lange træk for at nå dem. Anbefalingerne bygger på formandskabets beretning for 2011 og er ment som et oplæg til dialog og en opfordring til handling.

LÆS OGSÅ

- ➔ Hele beretningen fra formandskabet for Skolerådet – *Beretning om evaluering og kvalitetssikring af folkeskolen 2011* – er grundlaget for denne publikation.
- ➔ Formandskabets brief fra 2010 – *Folkeskolen 2020* – hvor fokus var på de 10 vigtigste udfordringer for folkeskolen frem mod 2020. Årets beretning zoomer ind på udvalgte dele af disse udfordringer.
- ➔ Publikationerne kan downloades på www.skoleraadet.dk

SKOLERÅDETS FORMANDSKAB:

Formand Jørgen Søndergaard,
Direktør for SFI – Det Nationale
Forskningscenter for Velfærd

Professor Niels Egelund,
Danmarks Pædagogiske Universitets-
skole, Aarhus Universitet

Lektor Simon Calmar Andersen,
Institut for Statskundskab, Aarhus
Universitet

Skoleleder Grethe Andersen,
Vester Mariendal Skole i Aalborg

Skoleleder Kirsten Birkving,
Egedalsskolen i Kokkedal

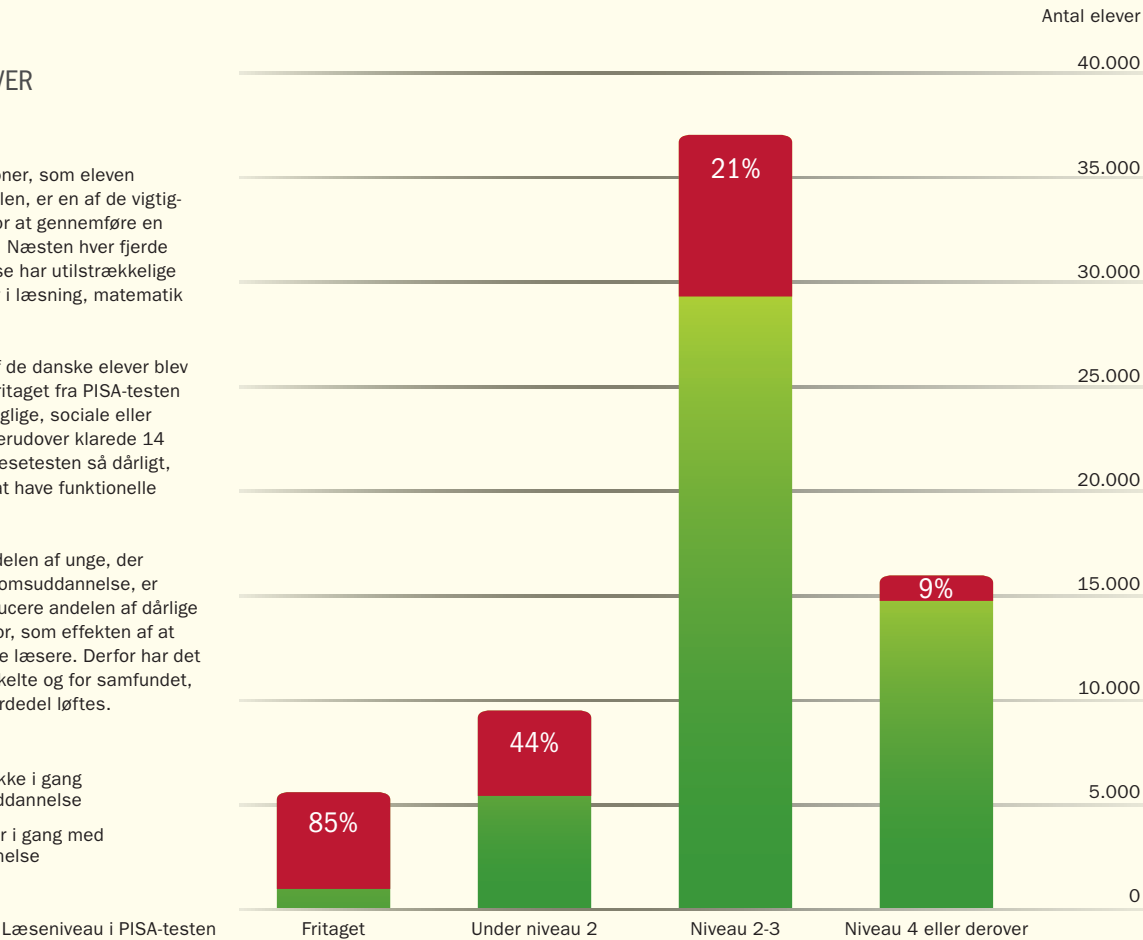
DE SVAGE ELEVER FALDER FRA

De faglige kvalifikationer, som eleven tilegner sig i folkeskolen, er en af de vigtigste forudsætninger for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Næsten hver fjerde danske elev i 9. klasse har utilstrækkelige faglige kvalifikationer i læsning, matematik og naturfag.

Lidt over 8 procent af de danske elever blev således på forhånd fritaget fra PISA-testen i 2009 på grund af faglige, sociale eller fysiske handicaps. Herudover klarede 14 procent af eleverne læsetesten så dårligt, at de ikke kan siges at have funktionelle læsefærdigheder.

I forhold til at øge andelen af unge, der gennemfører en ungdomsuddannelse, er betydningen af at reducere andelen af dårlige læsere dobbelt så stor, som effekten af at øge andelen af stærke læsere. Derfor har det stor værdi for den enkelte og for samfundet, hvis den svageste fjerdedel løftes.

- Faldet fra eller ikke i gang med ungdomsuddannelse
- Gennemført eller i gang med ungdomsuddannelse

Figuren illustrerer elevernes uddannelsesstatus fem år efter, de er gået ud af 9. klasse. Eleverne er opdelt efter deres læseniveau i PISA-testen. Opnår eleverne niveau 2 eller derover, vurderer OECD-eksperter, at eleverne har funktionelle læsekompetencer. Som det fremgår af figuren vil læsefærdigheder under niveau 2 reducere elevernes chancer for at få en ungdomsuddannelse betydeligt.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af elevtal fra UNI-C Analyse og Statistik og Jørgen Søndergaard (2011): Sammenhængen mellem folkeskolens faglige niveau og sandsynligheden for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Opgaven:

Alle elever i folkeskolen skal blive dygtigere

Udfordringerne er velkendte. Tallene viser, at folkeskolen ikke hidtil har nået de ønskede resultater. Det går særligt ud over en stor gruppe elever, der ikke får de færdigheder og kompetencer, der er nødvendige for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Samtidig er der for få fagligt stærke elever sammenlignet med andre lande.

De svage elever bærer konsekvenserne. Det middelmådige faglige niveau har betydning for alle elever. Men konsekvenserne er mest alvorlige for de svageste. Elever, hvis forældre er uden uddannelse, fraskilte, uden arbejde eller har indvandrerbaggrund, får det ringeste udbytte af skolegangen og har væsentligt dårligere udsigt til at gennemføre en ungdomsuddannelse end andre elever.

Opgaven er at gøre alle elever dygtigere. Hvis andelen af svage læsere reduceres, og andelen af stærke læsere øges, så de danske læseresultater kommer op på finsk niveau, vil 6 procentpoint flere elever fra hver årgang gennemføre en ungdomsuddannelse allerede fem år efter, de er gået ud af folkeskolen.

Det kan lade sig gøre. En række forskellige lande gennemfører i disse år reformer for at sikre en grundskole med et højt internationalt niveau, hvor videre uddannelse ikke kun er et privilegium for en mindre gruppe, men en reel mulighed for alle. De senere år er især Finland og Singapore fremhævet for et højt fagligt niveau. Der er desuden mange gode eksempler på, at lande inden for en relativt kort årrække er lykkedes med at hæve kvaliteten af grundskolen markant. F.eks. har Polen, Tyskland, Korea og Canada vist, at det faktisk er muligt at løfte bunden og toppen samtidig.

UDFORDRINGERNE:

- ➔ Det faglige niveau er for lavt til at nå målet om, at 95 procent skal have mindst en ungdomsuddannelse.
- ➔ Der er for mange elever, der mangler helt grundlæggende faglige færdigheder.
- ➔ Folkeskolen er alt for dårlig til at begrænse betydningen af den negative sociale arv.

FORMANDSKABET ANBEFALER:

- ➔ Alle elever skal i løbet af skoletiden løftes med et helt klassetrin, så danske elever kan måle sig med de dygtigste i verden.
- ➔ De basale faglige kompetencer hos den svageste fjerdedel af eleverne skal styrkes.
- ➔ Vi skal lære af andre lande.

ALLE ELEVER SKAL LÆRE MERE, END DE GØR I DAG

Alle elever skal lære nok til at gennemføre en ungdomsuddannelse. De fleste elever skal lære meget mere end det. Formandskabet anbefaler en reform af Fælles Mål, hvor to sæt nationale læringsmål skal sikre et højt ambitionsniveau.

Individuelle læringsmål

Udfordrer de fagligt stærke elever med individuelle målsætninger.

Almene læringsmål

Tydeliggør, hvad den store midtergruppe af elever skal lære. 50 procent af alle elever skal på længere sigt nå de almene læringsmål. Niveauet skal fastsættes, så folkeskolen kan måle sig med de bedste i verden.

Basislæringsmål

Sikrer, at eleverne ved folkeskolens afslutning er i stand til at gennemføre en ungdomsuddannelse. 95 procent af alle elever skal nå basislæringsmålene.

Målet:

Alle elever skal løftes et klassetrin

De rigtige mål kan sætte kursen. Folkeskolen kan løfte alle elever, men det kræver, at skolen har de rigtige mål at arbejde efter. I dag er det meget upræcist, hvor meget den enkelte elev skal kunne på de enkelte klassetrin, og der er ikke sat en norm for, hvad man som minimum skal lære for at kunne tage en ungdomsuddannelse. Nationale læringsmål skal sikre, at elever, forældre og lærere ved, hvad eleven skal stræbe efter, og kan vurdere, om eleven er på rette vej. Fra eleverne begynder i børnehaveklassen, til de afslutter 9. klasse.

Mål skal være nære og realiserbare, hvis de skal være brugbare og motiverende. De nuværende undervisningsmål er så overordnede og omfangsrige, at det er meget svært for selv de dygtigste elever at nå målene. For de svage elever er det helt urealistisk. I dag er der mål for, hvad undervisningen skal sigte mod, men lærerne får for lidt vejledning i, hvad eleverne konkret skal kunne på hvert klassetrin for at være klædt på til udfordringerne på næste klassetrin. Fremover bør der indføres læringsmål for de enkelte fag på hvert klassetrin, der kan virke som realiserbare pejlemærker for den enkelte elev hele vejen gennem skoleforløbet.

Ambitiøse læringsmål på alle niveauer, der er målrettet de forskellige elevgrupper, skal sikre, at det generelle faglige niveau løftes, og at den svageste fjerdedel er med. Alle elever skal komme længst muligt, og samlet set er målet, at alle elever skal være et klassetrin dygtigere, når de går ud af 9. klasse, end de er i dag. Særligt vigtigt er det, at den svageste fjerdedel når basislæringsmålene, og dermed lærer det, der kræves for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Verdensmestre i samarbejde og innovation. Danske elever skal ikke blot være lige så dygtige til læsning, matematik, naturfag og engelsk som de bedste i verden. I dag er de danske elevers forståelse af samfundsforhold og demokrati blandt de bedste i verden, denne styrkeposition skal bevares og udbygges. Elevernes alsidige udvikling er afgørende for, hvordan eleverne fungerer i hverdagen, og hvad de faglige færdigheder kan bruges til. Derfor skal der også sættes læringsmål for elevernes alsidige udvikling – deres evne til samarbejde, selvstændig stillingtagen, kreativitet, innovation og problemløsning.

UDFORDRINGERNE:

- Folkeskolen har uklare mål for undervisningen.
- Det er ikke veldefineret, hvad eleverne konkret skal lære, og hvornår det skal ske.
- Lærerne overlades til egen fortolkning af målene.

FORMANDSKABET ANBEFALER:

- Basislæringsmål, som alle elever skal nå på hvert klassetrin.
- Almene læringsmål, der udfordrer den store midtergruppe af elever.
- Individuelle læringsmål for de fagligt stærkeste elever.
- Læringsmål for elevens alsidige udvikling, der er sidestillet de faglige mål.

MERE FOKUS PÅ LÆRING

I 2011 er der afsat 37,6 mio. kr. til afholdelse af folkeskolens afsluttende prøver. Formandskabet foreslår en reform af de eksisterende afgangsprøver, så prøverne i fremtiden i højere grad er samtænkt med en elevevaluering, der understøtter det løbende arbejde med at nå elevernes faglige og alsidige læringsmål. De nye afgangsprøver kan desuden bidrage som et væsentligt element i vurderingen af elevernes uddannelsesparathed, og der kan derfor opnås en klar forenkling af arbejdet hermed.

Redskaberne:

Bedre mål, bedre redskaber

De nye læringsmål skal give lærere og skoleledere bedre muligheder for at arbejde målrettet med deres kerneydelse: elevernes læring. Det kræver, at de eksisterende redskaber justeres. Der skal skabes bedre vejledende materiale til lærerne, der illustrerer, hvordan alle elever udfordres. Samtidigt skal evalueringsredskaberne tilpasses, så de bidrager optimalt til at nå de overordnede mål. Fem konkrete eksempler:

➔ **Opgavebank og læseplaner for alle klassetrin.** Konkrete eksempler på undervisningsforløb i en vejledende læseplan fra børnehaveklassen til 9. klasse skal illustrere, hvordan man kan nå læringsmålene i de enkelte fag. Der skal udarbejdes opgaver og eksempler på besvarelser, der konkretiserer og tydeliggør læringsmålene og viser, hvad der bør lægges vægt på, når opgaverne vurderes.

➔ **Udvikling af de nationale test.** Gennem hele skoleforløbet skal der være mulighed for at evaluere, om eleverne når såvel basislæringsmålene som de almene læringsmål på de enkelte klassetrin, og om eleverne flytter sig tilstrækkeligt. Testene skal være et redskab til undervisningen og skal give læreren og skolelederen indblik i, hvilke elever der har behov for særlig opmærksomhed.

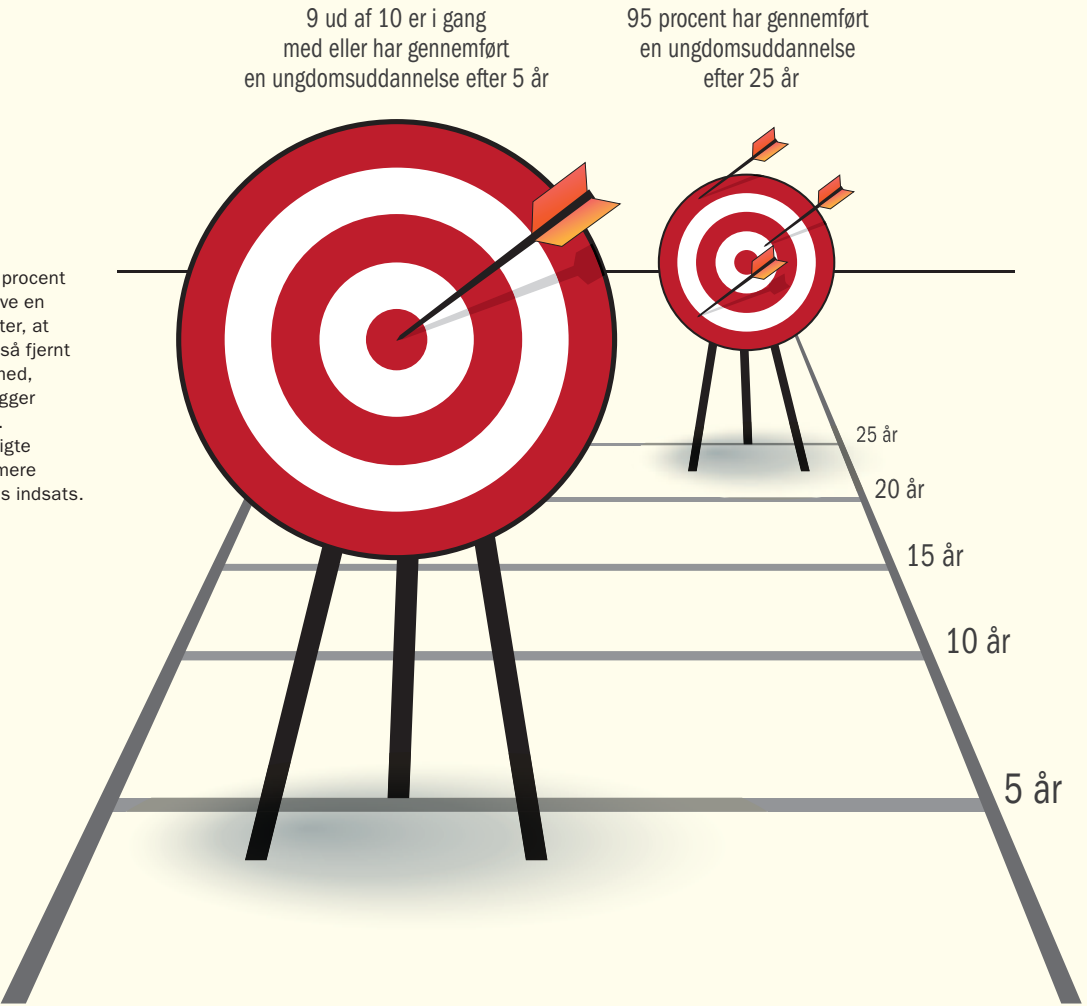
➔ **Nye afgangsprøver.** De eksisterende afgangsprøver skal erstattes med to nye prøveformer: Basisprøver baseret på IT, der tester eleverne i forhold til basislæringsmålene for 9. klasse – og dermed om eleven er klar til at tage en ungdomsuddannelse. Og to projektopgaver, der både skal evaluere elevernes faglige færdigheder og alsidige udvikling. Der skal gives karakterer for projektopgaverne, men ikke for basisprøverne.

➔ **Nye krav til elevplaner** skal sikre, at alle elever udfordres. Elevplanerne skal særligt bruges i forhold til de svageste og de stærkeste elever. Der skal være konkrete handleplaner for elever, der har besvær med at nå basislæringsmålene. For de dygtigste elever skal elevplanen bruges til at sætte individuelle læringsmål, der går ud over de almene læringsmål. Til gengæld kan elevplanarbejdet forenkles for den store midtergruppe af elever.

➔ **Særlig forpligtelse over for svage elever.** Skolerne og kommunerne skal have en særlig forpligtelse i forhold til socialt udsatte elever og elever med særlige behov. Hvis skolen ikke selv kan løse barnets udfordringer, skal der indføres en ventetidsgaranti, der sikrer korte og klare frister for inddragelse af kommunens psykologer og/eller socialfaglige medarbejdere i udredning og igangsættelse af de nødvendige indsatser.

**BEDRE MÅL,
BEDRE RESULTATER**

I dag er målsætningen, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse 25 år efter, at de har forladt folkeskolen. Et så fjernt mål er vanskeligt at arbejde med, og der er behov for mål, der ligger tættere på skolernes arbejde. Målene skal være lettere at sigte efter og give en hurtigere og mere præcis evaluering af skolernes indsats.

Resultatet:

Alle skoler skal nå deres mål

6 byråd, mindst 6 regeringer, en pensioneret skoleleder og et utal af lovændringer, tiltag og projekter. 95-procent-målsætningen opgøres i dag 25 år efter, at de unge har forladt folkeskolen. Men der sker meget på 25 år. Byråd skifter, nye lærere kommer til, og mange forskellige projekter bliver gennemført. Det gør målsætningen vanskelig at forholde sig til, og det er svært at afgøre, hvem der har ansvaret, og hvad skolerne specifikt har bidraget med. Der er behov for mål, der ligger tættere på elevernes afslutning af folkeskolen.

Skolenære mål kan give en sikker pejling af, at kursen er korrekt. Med de nye ambitiøse mål kan Danmark måle sig med de bedste lande i verden, hvis mindst:

- ➔ **19 ud af 20** når basislæringsmålene i 9. klasse
- ➔ **10 ud af 20** når de almene læringsmål i 9. klasse
- ➔ **9 ud af 10** er i gang med eller har gennemført en ungdomsuddannelse fem år efter afslutningen af 9. klasse.

Den sociale baggrunds betydning skal være langt mindre end i dag og helt uden betydning for, hvilke elever der når basislæringsmålene. For de hårdest belastede skoler vil det dog også i fremtiden være en stor succes – og langt bedre end i dag – hvis 8 ud af 10 er i gang med eller har gennemført en ungdomsuddannelse efter 5 år. For skoler med meget ressourcestærke elever skal andelen snarere være 10 ud af 10.

Målene skal nås. Lokale mål kan tydeliggøre, hvad de enkelte skoler skal stræbe efter, og om deres indsats er virkningsfuld. De enkelte skoler skal forpligtes til at handle, hvis deres elever ikke når målene. På samme måde skal kommunerne følge op på, om skolerne når målene, og der skal laves handlingsplaner, hvis udviklingen går den forkerte vej.

Det er en stor opgave, folkeskolen står overfor. Formandskabet ønsker gennem dialogen i Skolerådet at bidrage til arbejdet med at sætte nye mål for folkeskolen og dens i dette øjeblik 580.000 elever. Der er mere end 100.000 gode grunde til, at det haster.

UDFORDRINGERNE:

- ➔ 95-procent-målsætningens 25-årige perspektiv gør målet vanskeligt at styre efter.
- ➔ Kommunerne er ikke gode nok til at følge op med konkrete målsætninger.

FORMANDSKABET ANBEFALER:

- ➔ Nyt 5-årigt nationalt mål for andelen af en ungdomsårgang, der er i gang med eller har gennemført en ungdomsuddannelse.
- ➔ Lokale målsætninger for de enkelte skoler, der tager hensyn til elevernes sociale baggrund.
- ➔ Skoler og kommuner skal forpligtiges til at handle, hvis udviklingen går den gale vej, og de ikke når målene.

OM SKOLERÅDET

- ➔ **Beretning:** Formandskabet laver hvert år en skriftlig beretning om kvalitetsudvikling af folkeskolen.
- ➔ **Formandskab:** Skolerådets formandskab består af fem personer med særlig indsigt i folkeskolens forhold.
- ➔ **Medlemmer:** Rådet består af 21 medlemmer fra de centrale interesseorganisationer på folkeskoleområdet.
- ➔ **Opgave:** Rådet følger og vurderer det faglige niveau og den pædagogiske udvikling i folkeskolen og rådgiver undervisningsministeren.
- ➔ **Skolerådet:** Hedder egentlig Rådet for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Folkeskolen.
- ➔ **Beskikkelse:** Det er undervisningsministeren, der udpeger både Skolerådet og formandskabet.
- ➔ **Vismænd:** Rådet er dannet efter samme skabelon som Det Økonomiske Råd. Formandskabet svarer til de økonomiske vismænd.

Kolofon:

Redaktion: Mandag Morgen
Design og layout: DahlDesign

Sekretariatet for Skolerådet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K
t: +45 33 92 50 00
www.skoleraadet.dk

Udgivet af formandskabet for Rådet for Evaluering
og Kvalitetsudvikling af Folkeskolen (Skolerådet).

Skolerådets formandskab består af formand *Jørgen Søndergaard*, direktør for SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, skoleleder *Grethe Andersen*, Vester Mariendal Skole i Aalborg, skoleleder *Kirsten Birkving*, Egedalsskolen i Kokkedal, professor *Niels Egelund*, DPU, Aarhus Universitet, lektor *Simon Calmar Andersen*, Aarhus Universitet.